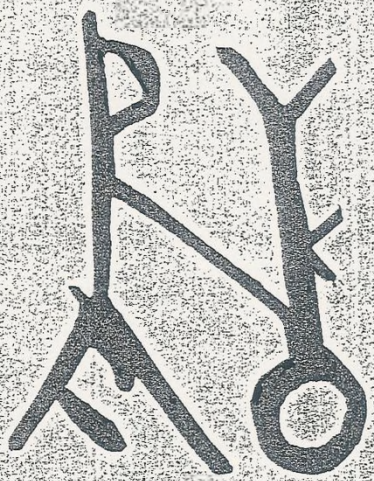
Kâzım Mirşan

Prototürkçe Yazıtlar Hakkında Konferans

MMB

PROTOTÜRKÇE YAZITLAR HAKKINDA KONFERANS

Konferansımın konusunu teşkil eden "Prototürkçe Yazıtlar",Doğu Sibiryadaki Lena Irmağından Fransadaki Vichy Kentine kadar,son derece geniş bir alana yayılmış bulunuyor.Bu yazıtların toplu halde bulundukları yerler ise şunlar:

(1) ÖTÜKÎN YIŞ (Lena-Ulu Kem-Urqun üçgeni!);
(2) ON-UYUL (Almatı Kenti etrafı);
(3) AT-UYUĞUN KÖL ("Zimlánskaya" Gölü) etrafı;
(4) ÏSÎ YÏR (Romanya);
(5) UW-ON (Batı Anadolu) ve ISUB-ÖK (Doğu Anadolu);
(6) ÎÇÜY ÖK (Atika;yani,Atina Kenti civarı);
(7) ON-OYUN̄ ve OQ-ËSÎBÎZ (Güney İsviçre ve Küzey İtalya).

Yazılış tarihleri itibarile de,bu yazıtlar son derece değişik zamanlara mensup bulunuyorlar.Bunun başlıca kanıtı—arkeolojik deliller dışında—kullanılan yazı karakterleri arasındaki büyük farklar,ve bu farkların birbirlerinden türetilebilmesi;meselâ, 𐰉 > 𐰋 , 𐰴 > 𐰺 , 𐰆 > 𐰏 gibi (Mirşan 1973,s.14).Bu hal ise,benim Etrüskçe gibi bazı yazıtları deşifre edebilmiş olmamın da sebebini teşkil etmiş bulunuyor.Bunu daha yakından izah etmeliyim.

Ben meslek olarak inşaat yüksek mühendisiyim.Fakat hobby olarak Sibirya yazıtları ile ilgilendim.Ancak,kısa bir zamanda gördüm ki,tercümeleri ünlü türkologlar tarafından yapılmış olmalarına rağmen,bu yazıtların pek çoğunun okunabilmiş olduğunu söylemek pek de mümkün değildi.Meselâ,ON-Notası yazıtının tercümesi şöyle yapılmaktadır (Mirşan 1985,s.47):

> Çıkarak,dağ tepesinden aştım.Kendi ev arkadaşlarımı...Şimdi kapları açarak...Sonda bulunan ova (veya taş seddi,kurban taşı dağı).Dağ tepesini aşan yeni yolda birbirlerine yardim ederek ve yu-

karıya doğru çıkarak,bu şekilde dolanarak.....
Ben yaklaştım,işte ova.İç boğazdan (dağın ağzından) aşarak.Tırmanış iyi...(Yol) açarak ve yükseğe yollanarak,azıcık...

Halbuki bu yazı uzun bir sopa üzerine yazılmıştır, ve sayın Türkolog Hüseyin Namık Orkun'un da pek haklı olarak belirttiği gibi, yazı bir mektuptan ibaret olmalıdır.

Hakikaten bu yazı bir hakandan diğer bir hakana yazılan bir notadır (Mirşan 1985,s.34-35):

Liderlik sahipliği deniz aşa halk: İşbu selâhiyetlin ON-UYUL lideridir,halkım namına söylüyeceklerimi dinle! Krallığı harplerde şöhret bulan lider yazdı bu yazıyı,sana sulh teklif ederek ki, bu sulh şartları için yüce andım teminattır.
Bu yazıyı yazan ordu akını selâhiyetlisinin haşmetmaab namı Devlet Lideridir.

ON Notasının tamamiyle "yalnış" olarak okunmuş olmasının sebebi yazıtın çok-çok eski bir yazı örneği teşkil etmesinden kaynaklanıyor.Bu eski dil,herşeyden önce,bugünkü Türkçe gibi "agglutinativ" bir dil değil,bugünkü Avrupa dilleri ayarında bir "tasrifi dil" örneği teşkil etmektedir.Meselâ,bu yazıttaki ËL BU,ËS BU,ËSÎD [halkımın kanaatını dinle!] cümlesini "höre die Meinung des (veya,meines) Volkes" şeklinde tercüme etmemiz gerekecektir;yani,burdaki ËS BU "die Meinung" demektir ve ËL BU,ËS BU çift akkuzatif'li bir yapıdır.

Bu şekilde ben,ilk önce,Sibirya yazıtlarının doğru okunuş ve tercüme ediliş imkânları ile uğraşmıya başladım.Bu yol beni AT-UYUĞUN KÖL (yani,Ukrayna) ve ÏSÎ YÏR (yani,İskit) yazıtlarını okumaya kadar götürdü.

Bundan sonra yapılacak iş,bence,Etrüsk yazıtlarını

okumak idi.İki yıl uğraştım,fakat bu yazıların bir-tek kelimesini bile okuyamadım.Bu yoldaki çalışmalarımdan tamamile vazgeçmek üzere idim ki;umulmadık bir tesadüf le karşılaştım.

Romanyada bulunmuş olan ve "Attilâ Hazinesi" diye bilinen kap-çanaklar üzerindeki yazıları eski çağ insanları da okumuya çalışmışlardı.Meselâ,onlar OQ ËKÎ ËSÜ sözünün manasını "OQ ËSÜÜÇ",OQ UÇU ËKEN sözününkünü ise UÇU OQAÇ şeklinde—esas yazı üstüne—ince bir kalem le yazarak belirtmiş bulunuyorlardı.Benim Etrüskçe yazıları deşifre etmemi temin eden kayıt ise şöyle idi: H harfinin A diye okunması gerektiği işaretlenmişti! H harfi Türkçedeki h ["t"] harfinin İskitçedeki yazılış şeklidir.A ["t"] harfi ise,Tatarca A ["t"] harfinin Etrüskçe,Protogrekçe,ve Anadolu Prototürkçesindeki yazlış şeklidir.Buna göre,Attilâ Hazinesindeki yazıları bir Etrüsk bilgininin de okumuya çalışmış olduğu anlaşılıyor,çünki Etrüskçede bu harf "t" değil, "n" sesinin ifadesi için kullanılmaktadır.

Etrüskler hangi çağda yaşamışlardır? Elbette,türlü çağlarda ve binlerce yıl.Çünki Prototürkçeden doğan Etrüsk dili,daha sonraları,Latinceyi doğurmuş,ve Latinceden de bugünkü İtalyanca meydana gelmiş bulunuyor.Buna göre,esas konumuz "Etrüskçe" diye bilinen yazıtları kronolojik olarak sıralamaktır.Ancak,bu alanda şu zorluk var: taş üzerine yazılan yazıların yazılış tarihlerinin tespiti imkânsız!

Buna göre,ben yazıtların yazılış tarihleri hakkında fikir beyan ederken,onların harf ve dil yapılarının "kronolojik sıra"da aldıkları yer üzerinde durmayı tercih etmekteyim.Meselâ,Prototürkçedeki en eski yazıtlardan biri,yukarıda sözkonusu ettiğimiz,ON-Notası yazıtıdır,çünki bu yazıtta pek çok artikel [harfi tarif] şekilleri kullanılmaktadır.Elimizde Türkçenin, tıpkı Çince gibi,analitik dil halinde bulunduğu çağlara ait misaller de mevcut ki,böyle bir Türkçeyi "Türkçenin tek heceli dil çağı" şeklinde de isimlen-

direbiliriz (Mirşan 1970,s.65-66):

ÜE.BU OQ-UQUN ONÇ ËS ÜE,İÇ AW UÇ ÜEW.ONÇ BU ËSİ-TİS OY A ËSİS,BU ËL OY A ÜYÜ ËM ËSİS,ONÇ ËS BU Ë-SİTİS ËN UÇ ËKİ BU UW. UÇ ËSİTİS OŞUN UÇ UĞUQ ËL ËS ËSİS ÜE UQ ËL ËS.

Beyine bu şekilde hatıra edilmek üzere kayaya resmedilen deve,onun sahip bulunduğu liderlik devesidir.Bu şekilde,halk tarafından benimsenilerek hatırlanış,hatıratı milletin "Lider şeref-i mukaddesi" yapmaktadır,çünki onun lider oluşu milletince tasvip olunmuş bulunuyor ki,bunun hatırası deve resmi yardımı ile halka hatıra edilmiştir.

Bu yazıdaki ÜE [1Y],daha sonraları tüye,ondan sonra düye (Tatarca!),ve en sonunda da deve şekline çevrilmiş bulunuyor.Sözün manası ise yük [Ü] hayvanı [E] şeklindedir,ve bu mana bize QO-Ü [katalüst yük] şeklinde de intikal etmiş bulunuyor.

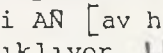
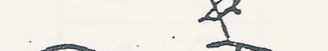
Yazıda "bu" [this] sözü için [BU] TAMĞA'sı kullanıldığı halde,İnglizce **the** artikeli için [BU] TAMĞA'sı kullanılmaktadır;meselâ,ONÇ ËS BU,ONÇ BU, ve UÇ ËKİ BU ifadelerinde olduğu gibi.

Türklerin hemem-hemen yeni konuşmuya başladıkları çağa ait olması gereken bu yazıtı ben d.ö.7000 yıllarına tarihlendirmekteyim.Nitekim,Qazaqstan bilginlerinden Ğ.Musabay ve A.Maxmut Tamğalı Sayı galerisindeki (Qazaqstan!) yazı ve resimlerin—yazıların toprak la örtülmelerinden doğan silinmeleri değerlendirme yöntemi ile—10 000 yıl öncesine ait olacaklarını tespit etmiş bulunuyorlar.Ulu Kem yazıtlarını etüd eden Fin heyetinden Aspelin ise,bu yazıtların en azından 3000 yıl öncesine ait olacaklarını söylemektedir.Ancak Ulu Kem yazıtları türlü çağlara ait yazılardan teşekkül etmekte ve Aspelin bunları ayrı-ayrı ele almamaktadır (Apelgren-Kivalo,Alt-Altaische Kunstdenkmäler,Helsingfors 1931,s.VII).Bu itibar la,en es-

ki yazıtımız için ileri sürdüğümüz tarih oldukça doğru olmalı.

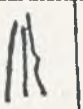
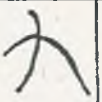
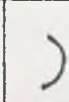
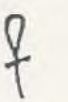
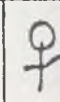
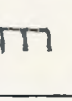
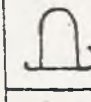
Diğer taraftan,Radloff Ulu-Kem yazıtlarından Begre yazıtı için d.s.648 yılını ileri sürmektedir.Bunun sebebi şundan kaynaklanıyor.

Bilginlerin alfebeler hakkında şimdiye kadar kabul ettikleri esas,bütün alfabelerin Proto-Sami alfebesinden doğmuş olduğu kanaatıdır.Bu arada,Türklerin runik alfebelerinin de Süryanî alfebesinden doğmuş olduğu ileri sürülmektedir.Buna göre,6'inci yüzyıl Orta-Asya yazıtları için kabul olunabilinecek en erken tarihtir,ve Radloff da tarih tespitinde bu esasa riayet etmiş bulunuyor.

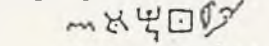
Ancak,şimdiye kadar,Proto-Sami harflerinin gelişimini gösteren hiçbir kanıt bulunabilmiş dağil.Buna karşılık,Orta-Asya,harflerin gelişimini gösteren,pictogramm ve petroglyph'ler le doludur,ve Türklerin runik harflerinin teşekkül ve gelişimini bu belgelerden takip etmek mümkün oluyor (bu hususta Mirşan 1970,s. 21-26'ya bakınız!).Meselâ,yandaki şekil bize Ñ harfini AÑ [av hayvanı] sözü ile açıklıyor. ise bize 3 rakkamının gelişimini açıklıyor.Türkler 4'ü X şeklinde yazmış bulunuyorlar ki,4 ün bu yazılışdan doğmuş olması muhtemeldir.Çince 5 [wu] rakkamının da Türkçe "BÏS" [beş] yazısından doğduğu anlaşılmaktadır : [BÏS].Türklerin BİROTUZ diye okudukları rakkamı ise bugün 31 şeklinde görmekteyiz: .Ancak,BİROTUZ deyimi ile Türkler 21 sayısını kastetmiş bulunuyorlar!

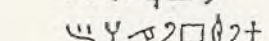
Alfebelerin Proto-Sami alfebesinden doğmuş olduğu iddiasi,artık,tamamile geçersiz halde.Kaldı ki,Proto-Sami alfebesinin,Anadolunun Side Kentinde gelişen,UW-ON alfebesinden "kopya edilmiş" olduğu ise,artık,is-

ISUB-ÖG TAMĞA'ları ve Hieroglifler

ISUB-ÖG	Hie-rog.	Proto-Türk	Oku-nuşu	ISUB-ÖG	Hie-rog.	Proto-Türk	Oku-nuşu
			AQ				AÑ
			ïSIS				UQ
			UÇ				ON
			ÖG				AT
			BU				OŞ
			UB				AŞ
			OÑU				OQ
			OZ				ËK
			UL				A

pat olunmuş durumda (Mirşan 1985,s.22-24).Bunun dışında,Pre-Mısır hiorogliflerinin kökeninin Doğu Anadolunun ISUB-ÖG alfebesine dayandığı açıkça belli oluyor (s.58'daki 18 harfe bakınız!).Bu ihtimali ben daha 1978 yılında ortaya atmış bulunuyordum (Mirşan 1978,s.70'e bakınız!).Burada ise,ancak Sinai Sphinx'i üzerinde durmak istiyorum.Bu yazıtın birinci satırı hieroglif harfleri ile yazılmış,ve ikinci satırında bu yazının Hyksos alfebesine göre ne şekilde yazılacağı gösterilmiş bulunuluyor:

 Pre-Mısırcası ve

 okunuşu : OQU AS OŞ UÇ-US ËM.

"Bu [OŞ] "UÇ-US" [Sphinx] isminin [ËM] okunuş tarzı [OQU AS] (yani,işbu yazı Pre-Mısırca UÇ-US sözünün nasıl okunacağını belirtmek için yazılmıştır).

Bu ifadeye göre Pre-Mısırca sözü şeklinde, sözü , sözü   sözü sözü sözü şeklinde okunacaktır.

Analitik bir dil karakterinde olan ÜE yazıtına nispet le(s.56) ,tasrifi bir dil örneği veren ON-Notası yazıtının(s.54) yazılış tarihini ben d.ö.5000 yılları olarak belirtmek istemekteyim.Bu dilin diğer bir örneğini veren,ve "altın elbiseli adam" yazıtı olarak bilinen "Issıq Qurğanı Yazıtı" için ise d.ö.3500 yılının uygun olacağı kanaatındayım;çünki bu yazıtta kullanılan alfebe,ON-Notası alfebesine nispet le,bir çok hususiyetler kazanmış,ve çok daha gelişmiş bir alfebe durumu göstermektedir.Kemal A.Akişev (Qazaqstan!) ise bu yazıtın tarihini d.ö.5'inci yüzyıl olarak tespit etmektedir.Bu tespit için esas teşkil eden fikir şöyle: yazıt Türklere değil,Sakalara aittir,ve Saka eserleri için verilecek tarihler Yunan eserleri için verilen en eski tarihlerden daha eski olamazlar.

Bu iddia Avrupalı bilginler için "makbul" olan bir fikirdir,ve Akişefin aşağıdaki sözleri onun da,tarih tespitini yaparken,bu yargıya sadık kalma zorunluğu

duyduğunu gösteriyor (K.A.Akishev 1978,Issyk Mound,The art of Saka in Kazakhstan;Moscow):

> Bizim eramıza kadarki birinci bin yılın ikinci yarısının başlangıcında Avrasyada—bilhassa kılıç ve hançerler olmak üzere—yakın-adımlı silâhlar geniş çapta yaygın halde idi.İskit ve Savromat silâhlarının gelişim şekilleri,Sakalarınkine nispet le,daha iyi bir işçilik göstermektedir.İskit silâhlarının birçok tiplerinin tarihleri ise,İskit QURĞAN'larının kazılarında elde olunan Grek kökenli eşyalara göre,kat'î olarak tespit edilmiş durumdadır.Buna göre,eski İskit eserlerinin kronolojik cetveli Saka silâhlarının tarihlendirilmesi için de temel teşkil etmektedir.

Akişev hata ediyor,İskit eserlerini Grek eserlerine göre tarihlendiremeyiz,çünki İskit medeniyeti Grek medeniyetinden çok-çok eskidir.Bunu bize Issık QURĞAN'ında bulunmuş olan altın elbise de ispat ediyor.Bu elbiseyi dokuyabilmek için büyük bir hüner sahibi olmak gerekir.Bu QURĞAN'da bulunmuş olan yazıtın dili ise,Türkçenin "tasrifî dil" çağına ait çok eski bir dil örneği vermektedir (Mirşan 1985,s.35):

> ÖGÜN AN ONUY A ÖCÜ OQ.UB-OZ UÇ ËSÎTÎS OZ-ÖTÜ ONUY -OY ĒKÎÇ ĒKÎL ALIZ AT.
> Haşmetmaablığını taziz etmekte olduğun kişi [ÖGÜN AN] kozmoslaşmış olan bir OQ'dur (yani,İskittir). O,Zeus liderliğine ozarak geçmek suretile,kozmoslaşma mahalline alınmış olan namdır.

Buna karşılık eski Grek medeniyeti çağına ait Türk dili agglutinativdir (Mirşan 1973,s.32):

> ÏTÜW ËDÎNÜW AQIRIWIZ-UTAN AÑIQTIZTIN BUWULĞARIZ-

TI ÖZÜGÜR AÑLAÑIM GRÏQIZTI INDIQTIWUÑUZ.
İcraat sahibi sıfatiyle,ilân ederek açıklıyan Bulgarların müteallik ["respective"] Grekleri boyunduruk altına almaları (Çatalar Yazıtı).

Elbette bu yazıt d.s.lara ait bir örnektir,fakat konuyu açıklama bakımından yararlı olabilmektedir.Asıl Protogreklere ait yazı örnekleri vermeden önce ise,şunları belirtmeliyiz.

Herodotus (I/57),"Pelasglar bir barbar dili konuşmuş bulunuyorlar.Eğer bu hal bütün Pelasglar için geçerli olmuş ise,bu takdirde,Pelasg soyundan olan,Attika halkı Hellen soyuna çevrilirken kendi dilini de değiştirmiş bulunuyor" demek suretile,merkezi bugünkü Atina şehri olan Attika halkının Hellen olmadığını,Pelasg olduğunu,ve ayrı bir dil konuştuğunu söylüyor.İşte biz Attikada bulunmuş olan siyah figürlü ve erken kızıl figürlü vazolarda Prototürkçe metinler bulmaktayız ki,ben bunlara "Protogrekçe" demekteyim,çünki "Grek" sözünün aslının ÖG ËRÎG olduğu,ve bu halkın Sibiryadaki Kemçik Özeninin Kızıl Macalık Kenti civarından geldiği anlaşılmaktadır (Orkun 1940,s.85):

ËR-ËRDÎMÎM ODIQI ÖG-ÖCÎM ÖD,ONA ÖGÎM ÖCÎG ÎT AYRILTIM: UB-UŞ ÖCE OLIRIM UYUS İLE YILQI SÎZÎME, BUDA-ÖG ÏYÎN ATIM-OQ ËSÜ ËRÎGÜY.
Erdemimin yakılmış olduğu krallık eramda,benim Tanrı Kralı olmuş olma tesahübümün impulsu ile ayrıldım: ön-aksion tesahübünün başlangıçtaki uyuma hali (yani,vakuum) kondisionundaki integrasionuma BUDA-ÖG'ün ATIM-OQ'u halinde erişmek üzere.

BUDA-ÖG "separe olan kral (veya,identifikasion)" demektir,ve cümlemizin sonunu (3'üncü satırını) şu şekilde özetliyebiliriz: ÖG-ËRÎGÜY,veya ÖG-ËRÎG;yani "Grek".Bu yazıtta ËS sözü,yalnız Protogrekçeye mah—

pg1 +PY ΣIΓ ΓOΣ. IEYXΣO / ÖQ-ËRÜY ËZİSİG ÖGÜÑÜZ. İÇÜY UQUZUÑ.

Der heilige Brauch des Hauses beim Ankommen des Soldaten. Das Getränk.

pg 20 OTUQSULUÇUY-EZ. EGİT-SAR ONUQ-SUNUZ.
Die heilige Pflicht des Soldaten. Die Heilung durch den guten Verband.

pg 26 UÇ ELİTİZ / *Oberhalb ein Mensch.*

pg 50 ΝΕΠΑΙΨ KALOΨ *KAIE* / AN İÇ ĞİTİSÜ. AQATILIÑIZ. AQATILIÇ / *Das Gutmachen des Körpers = das Baden* (AN İÇ = der Körper). *Die Badeschüssel. Das Badewasser.*

pg28 SU AT ANIQIL / *Der Delphin genannte.*

sus bir TAMĞA şekli olan T şeklinde yazılmaktadır ki, bu da Grek sözünün menşei hakkındaki iddiamıza bir kanıt teşkil ediyor.ATIM-OQ ise "displacement quantum" demektir.

Eğer Grekler,hakikaten,Kızıl Macalık Kentinden gelmişler se,onların dili de (misalimizden anlaşılacağı üzere) Türkçenin agglutinativ şeklinin başlangıç çağına rastlıyacaktır.ÖG-ËRÎG'lerin Attikaya geldikten sonraki dillerine örnek olarak şu yazıtları gösterebiliriz (Mirşan 1973 kitabına bakınız):

pg1. OQ ËRÜY ËZÎSÎG ÖGÜÑÜZ [Asker avdetinin kutsal takdisi]: ÎÇÜY UQUZUÑ [içki takdimi].

Bu figürde evine dönen bir askere karısının içki takdimi tasvir edilmekte,ve resim ile resmin yazısı,hakikaten,aynı bir manayı anlatmaktadır.

pg4. ÏKÎTÜÜS URUÑUZ [İkilendirme (yani,evlendirme) hakimi];ÖG ËTÎSÎZ [takdis];ÖGÜRÜT ËSÎÑ ËLÎTÎÑÎZ [takdis hadisesinin ulaştırılması (yani,ilân)]; ËMÎS ËS OÑUZ [güvey];ÏKÎRÎT ËS ÎÇÎSÎT [gelin];ËZAT ËSÜY [dua].

Bu resimde mahkeme safhaları tasfir ediliyor.

pg20. OTUQSULUÇUY ËZ [Askerin kutsal görevi].ËGÎTSAR OÑUQ-SUÑUZ [Benevolent (yani,iyi bir) sargı ile tedavi].

Burda kolundan yaralanmış olan bir askerin yarasını sargı bezi ile saran diğer bir asker tasfir ediliyor.

pg26. UÇ ËLÎTÎZ [Uç kısmı insan olan mahlûk].
pg50. AN-ÎÇ ËGÎTÎSÜ [Vucut eğitimi].AQATILIÑIZ [Kurna]. AQATILIÇ [Yıkanma suyu].
pg28. SU-AT ANIQIL [Yunus balığı].

Burada Protogrekçe zamirlerin Grekçe karşılıklarını da belirtmekte yarar olacaktır (Mirşan 1973,s.62): ÖGÜN [egon,"ben"],ATIN [tüne,"sen"],ËSÎÑ [—,"o"], ËMÎS [ammes,"biz"],ËMÎÑ [ümmes,"siz"],ËSÎÑÎS [sfeis, "onlar"].

Bütün bunlar,bir nevi agglutinativ dil kullanan, Protogreklerin Prototürk kökenli olduklarını ve Sibiryadan geldiklerini gösteriyor.Ancak,Anadolu Prototürklerinin menşei orası değil.

Çünki Erenköy,ve onun devamı olan Trabzon ve Side yazıtları Açıktaş alfebesinin Issık Köl kolu karakterini gösteriyor.Bu yazıtta geçen UB-OZ kavramı (s.60) da,zaten,Side yazıtlarının (Mirşan 1985,s.38-42)esasını teşkil eden "Zeus" kavramını dile getirmektedir. Bu UB-OZ'u ISUB-ÖG (yani,Doğu Anadolu) yazıtlarında da görmekteyiz (Mirşan 1991,s.17; Çilgiri Yazıtı):

> OÑU-UTUS ÖGÎS OQ AT ÖGÎS,OÑU-OÑ OQUÑ,AT-ATA OQ UŞ ËSÎS.IŞI ÖZ-ÎÇÎŞ BOLU UB-OZ BU AŞA ËKÎNÇ,ËSÎ ÖGÎS AŞINÇ.
> Medeniyetlerin [OÑU] tekvinini temin eden Peygamber [ÖGÎS] OQ'ların içinden çıkmış olan bir peygamberdir,ve OQ'ların medeni olmalarını sağlamiş olan,o OQ Majestesi AT-ATA olarak anılmaktadır.
> Siper-i cennette olabilme Allaha [UB-OZ BU] aşma demektir ve,işte,peygamberin canı oraya aşmış bulunuyor.

Tıpkı Açıqtaş ve Issıq Qurğanı yazıtlarında olduğu gubi,bu yazıtımızda da BU artikelimizi tekrar görmekteyiz.Buna göre,bu yazıt da çok eski tarihlidir. Eğer Pre-Mısır medeniyetinin Menes'in d.ö.2849 yılından itibaren sürdüğü sanılan saltanatı ile başladığını kabul eder sek,bu başlangıcın Anadoludaki menşeini (s.58'daki cetvel!) d.ö.3000 yılı olarak belirliyebiliriz.Ancak,Güney-Doğu Anadoluda bulunan kaya üstü resimlerinden anlaşıldığına göre,Prototürkler

bu alanı çok daha eski çağlarda (d.ö.8000 yılları!) işgal etmiş bulunuyorlar.Nitekim Ergani İlçesinin Çayönü mevkiinde bulunmuş olan bir yerleşmede yapılan radioaktiv karbon testi,bu yerleşmenin başlangıcının d.ö.7500 yıl öncesine dayandığını,sonunun ise, d.ö.6700 yılı bulduğunu göstermektedir.Yani,Doğu Anadoludaki kaya üstü resimleri Tamğalı Sayındaki (Almatı Vilâyeti!) pictogramm ve petroglyphler le yaşıt haldeler (s.56).

Tamğalı Sayı ve Güney-Doğu Anadoludan sonra,petroglyph'lerin (içinde yazı elementleri bulunan pictogramm'ların) bulunduğu üçüncü yer Küzey İtalyadaki Val Camonica'dır.Ancak burası daha geç çağlara (d.ö. 5000 yıllarına) ait olmalı,çünki burda belirli bir alfebe ile yazılan pek çok yazıtlara rastlanmaktadır:

ĒSİS ĒL OĞ-ALTI UÇ-UÇU ĒM ÖC UÇ ŸL. Ësis-Tanrısı halkının insan vekili,devletin sahibi ve vatan lideridir (Mirşan 1970,s.75).
OQUÑ UÇU BU ÎT BUĞ. OQ Milletinin devlet sembolü (yani,bayrağı)"impuls" (yani,ÎT) olan BUĞ ["Ahnherr, Superior"].
ÎTÎ AT ĒSÎTÎT OQUÑ OĞUÇ ĒS. ÎT'i nam yaparak duyulan OQ Milleti mensubu olan bir vatandaşın hatırası.

Bu metinlerde geçen BUĞ,OQ,UÇU,OĞ sözlerine Bayqal-Lena yazıtlarında da tesadüf etmekteyiz (Mirşan 1970, s.65-67) ve,bu itibar la,Val Camonica (yani,Etrüsk) OQ'ları Bayqal-Lena menşeli olmalılar.

Val Camonica yazıtlarından daha sonraki çağlara ait yazıtlar olarak,küzeyde Graubünden (İsviçre!),ve güneyde Etrüsk yazıtlarını görmekteyiz.Graubünden'deki en eski yerleşme izleri bizi d.ö.3000 yılına kadar götürmektedir (Mirşan 1970,s.48,63,80):

Davesco yazıtı: UW ËL ËTÎNÎSÎTÎS ËL UÇUD ÖKÜTÜLÜTÜS AP-ATALIT UQUSUZ ËSÎYÎS ON OYUN UQUSUT ULUYUS AP-ATALIT.
Mukaddes Milletin millet hanı hakkındaki yüce kederine matuf yazı ON-OY'u ifade eden ululuğa matuftur.

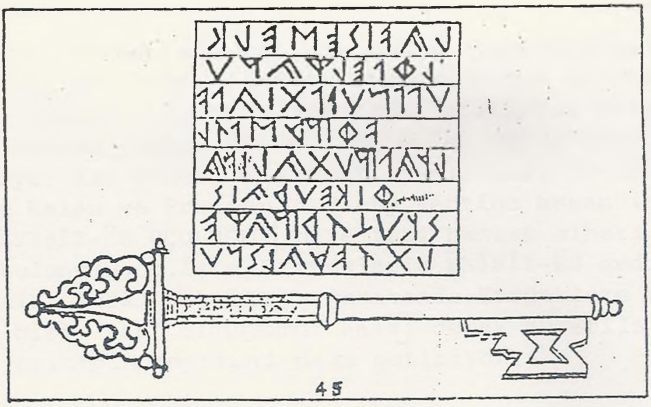
Mesocco yazıtı: ËLÎTÎNÜY ËTÎLÎTÜY ËSÎLÎÇÎN ËTÎD.
Gömülme hatırası.

Etrüsk yazıtlarının da d.ö.3000 yıllarından başladığını söylüyebiliriz.Ancak,bunların bazıları çok daha geç çağlara aittir (Mirşan 1970,s.85 ve 88):

ëtr 45. ËLÎTÎB ËSÎZÜÇ ALTUÇ ËLÎK,—ULUQUP AÇILUC ËTÜY!UYUPPI-ÜYÜPPÎ ËDÎSÎTÎB,UB-UQ APPARUYA ALTITIL,ALIRITIP APPARUY ËDÎTÎLSÎT UQ ËSÎKÎÇÜY YATASIZ!
ÖZÜK ÜY ËSÎTÎD APPARTUCUC ULUDUTUB YATAALIZ ÜY.
Göndererek hatırlatan Krallık halkı,—(hediye edilen anahtar la) birdenbire (kapının) açılmasını mümkün kılarak!
"Uyacakmı evime?" şeklinde bir düşünce ile,(tereddüt le) alip götürmüş olmanıza rağmen,alıp götürmüş olmanın manasını kavrıyacaksınız:
Bir eve sahip olma hissini telkin eden,ulu bir his le yatabileceğiniz bir eviniz olacak!

Bir anahtar üzerine yazılmış olan bu şiir,adeta bugünkü Türk ağızlarından biriile yazılmışcasına,ustalıklı,hisli,ve sıcak ve,buna göre,Etrüsklerin Türkçe konuştukları hakkında sarih bir delil.İçki içmeye karşı mucadele etmeyi öğütlüyerek,gençlerin terbiyesini konu edinen şu resimli yazı da ne kadar iyi:

ëtr 51. UQUSUP UÇUÇ ËL UÇUDUYUÇ.
İdrak ile yükselerek halkın başına geçiş.

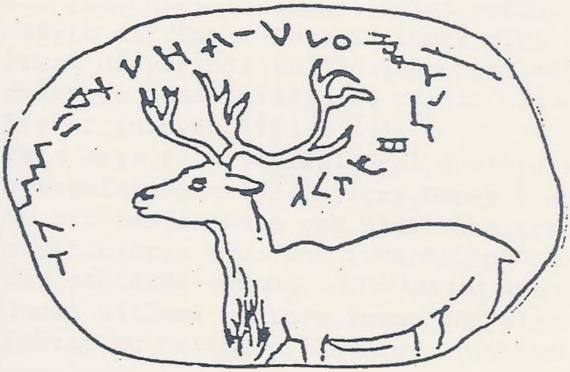

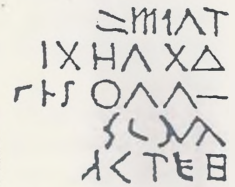
45

51

İtalyanın Piacenza Kenti yakınındaki Settina'da bulunmuş olan bir bronz yazıtta Etrüskler,bir göz resmi etrafında,altı coğrafî istikamet göstermiş bulunuyorlar (Mirşan 1970,s.89-90).Bunlardan OQ-ULUYUZU (yani,Etrurya) ile UZATIQIÑIR UÇUZ (yani,Küzey Kavimleri) arasında kalan ve Fransanın Vichy Kentine bakan istikamete ËSÎBÎZ-ËS UÇULUSU [bize tabi hanlık ciheti] denmiş bulunuluyor.İşte,Etrüsklerin ËSÎBÎZ-ËS dedikleri bu halk,Glozel çakıltaşı yazıtında,Etrüsklere ËSÎ-LÎM-ËS [bizim tabi olduğumuz halk] demek suretile,Piacenza yazıtının teyidini dile getiriyor:

Glozel Yazıtı

ËSÎLÎM-ËS ODUQ ËLÎN UQUS ËL-ËLÎÑ AÑU UÇ-UÇU OZ ÖZ ËB-ËS OY.
Anayurdumuz sakinlerince "muzaffer halk" olarak bilinen halk-halkına (yani,Etrüsk halkından olan Glozel halkına) mensup devlet teşekkülüne [UÇ-UÇU OZ] mahsus [ÖZ] yazı [ËB-ËS OY].

Bu yazıtta gördüğümüz UÇ-UÇU [devlet] kavramı Türklerde çok yaygın olarak kullanılmış bulunuluyor,ve, hatta,Çinliler bile bu sözü Ju-Ju şeklinde dile getirmiş bulunuyorlar.Bu tabiri İskitlerde de görüyoruz:

OQ AT OQ ĒKÎ ÖZÜÜÑ UÇ ĒSÎG ĒL AT AÑIS UÇ-UÇUÑ Ē-DÎLÎÑTÜ ĒPPÎN ĒDÎSÎÑÎL ĒKÎ UYULUĞUTUÑUÇ UÇ-UÇU ĒD.
OQ vatanının OQ'lardan ibaret "ÜÇ ĒSİG ĒL AT" denilen halkının devleti fedarativ bir devlettir.

Bu yazıdaki ĒPPÎN ĒDÎSÎÑÎL ĒKÎ sözü "-dir" [İnglizce "is"] karşılığıdır.UÇ ĒSİG ĒL AT sözünü ise,Herodotus "Skolat" şeklinde naklediyor (Herodotus IV/6),ve "Royal" manasında olduğunu söylüyor.Hakikaten,"lider"manasında olan UÇ sözünü "kral" şeklinde de tercüme edebileceğimiz açıktır.Nitekim,UÇ-UÇU sözünün "devlet" manasında oluşu da bundan kaynaklanıyor.Etrüskçede ise bu sözün paralelini ALTUÇ ĒL[Krallık Halkı] şeklinde görmekteyiz (s.68).Skolat sözünün Hellencesi ise Skyth'dir.İskit,Saka,Savromat gibi deyimlerin (s. 60)Türk dünyasında kullanılan umumi adı ise OQ'dur,ve Türkler de kendilerinin OQ asıllı olduklarını söylemekteler (Mirşan 1991,s.14).

Orta Asya,Sibirya,İdil-Oral,Romanya,Anadolu,Trakya,Yunanistan,İtalya,İsviçre,Güney Fransa olmak üzere,bir-birlerinden çok uzak alanlara yayılmış olan yazıtların aynı bir ırka,Prototürklere,—fakat türlü çağlarda—mensup olduklarını gösterecek kanıt, onların dilleri yanında,inanç dünyalarında temellenecektir.Bu bakımdan,ilk önce Prototürklerin "Tanrı kavramları" üzerinde durmalıyız.

Asya Prototürkleri Tanrıya şu isimleri vermiş bulunuyorlar:

TEÑRÎ [Yoktan Var Eden] (Mirşan 1970,s.68,69,71,72, 73; 1991,s.113).
ĒSİS [Yadolunan](Mirşan 1978,s.24).
SORUĞ UÇ [Mes'ul Lider](Mirşan 1978,s.13).
UB-OZ [Öbür Dünyaya Geçişin Yüce Merciyi](Mirşan 1985,s.35).
UB-OZ BU [yani,UB-OZ,burdaki BU harfi tarif!](Mirşan 1991,s.17).

UÇI AT [Lider (AT harfi tarif)] (Mirşan 1985,s.75).
APA [Öbür Dünyaya Götürücü] (Mirşan 1970,s.71;1991, s.48,84].
AL-APA [İnsanların Canını Alarak Öbür Dünyaya Götürücü] (Mirşan 1991,s.79).
AL-ESİS ["Canları Alan" Olarak Bilinen] (Mirşan 1991, s.51).
ÖZÜN APAN [Zata Mahsus Allah] (Mirşan 1991,s.37).
İÇÜÜM APAM [Hükmüne Tabi Olduğum Allah] (Mirşan 1991, s.14,24,28,96).
SİZ [Cenap] (Mirşan 1990,s.75,76).
SİZİM [Cenabım] (Mirşan 1970,s.69,71-74;1990,s.20).
KÖK TENRİ [Uzay Tanrısı] (Mirşan 1970,s.68).
OS-UDURULMIS UÇ [Gök Bïli (yani,Uzay) Stratejisi Lideri] (Mirşan 1991,s.58).

BİR ÖKÜN [bir tek Rab] (Mirşan 1991,s.37) deyiminden de anlaşılacağı üzere,bu Tanrı isimlerinden herbiri başka-başka Tanrıların isimleri değil,aynı bir Tanrının türlü vasıflarını belirten sözlerdir.Aşağıdaki metin de bunu teyit ediyor (Mirşan 1990,s.76):

> ... ruhumu alma vahiysi tahakkuk ederken,benim de Cenabınızı görme teminatım kansın.

Ayrica,"Tanrı" kavramını Prototürkler,korkulacak bir güç olarak değil,tabiat hadiselerini izah ederken dile getirilmesi kaçınılmaz olan bir "varlık" olarak ele almaktadırlar.Meselâ,aşağıdaki metin kâinatın yaradılışındaki kondisionu (yani,içinde hiçbir şey bulunmuyan "uyuma" halini) ve ondan ATIM-OQ ["displacement quantum"] doğuşunu tasfir ederek,ölenlerin de; "uyuduktan" (öldükten) sonra,kâinatın bu ilk haline bir ATIM-OQ şeklinde erişeceğini söylüyor (s.61):

> ...Ön-aksion tesahübünün başlangıçdaki uyuma hali kondisionundaki SİZİME BUDA-ÖG'ün [vakuumdan se-

parasion identifikasionunun] ATIM-OQ'u halinde e—rişmek üzere.

Nitekim TEÑRÎ kavramı da çok kere "yoktan var e—dilme" manasında kullanılmaktadır (Mirşan 1990,s.52):

Her şeyin dayanağı olan KÖK QALIQ [gökte ikamet eden şeyler] topolojisinde koruma ile yükümlü BURQAN TEÑRÎ [gravitasionun yoktan var edilmesi] şeklinde doğdunuz.
TEÑRÎDEKÎ KÜN,yoktan var edilmiş olan şeyler ca-miasından güneş (Mirşan 1970,s.71).
TEÑRÎ ËLÎM,yoktan var edilen halkım.

Diğer önemli bir konu da Prototürk QAĞAN'larının Tanrı ile nasil bir ilişki içinde bulunduklarıdır. Aşağıdaki metinler onun Tanrının yapmayı tasarladı-ğı şeyleri yer yüzünde icra eden bir kimse olduğunu kanıtlıyor:

OS-UDURULMIS UÇA USUNQUN UR, Uzay stratejisi Tan-rısına korpulent Hakim (Mirşan 1991,s.58).

ÎÇÜÜM APAM BUUMIN QAĞAN ÎSTEMÎ,Allahımın Neslimin Hakanı Îradesi (Mirşan 1991,s.14).

ÎÇÜÜMÎZ APAMIZ UYUMI QAĞAN,Allahımıza Uyum Göste-ren Hakan (Mirşan 1991,s.96).

TEÑRÎ ËLÎMKE ËLÇÎSÎ ËRTÎM, Tanrı halkına Tanrının elçisi idim (Mirşan 1970,s.69).

TEÑRÎ BÎLGE QAĞAN,Tanrı Regnumuna Hakan (Mirşan, 1991,s.102,103).

TEÑRÎ QAĞAN,Tanrı Hakanı(Mirşan 1991,s.34).

TEÑRÎKÎN,Tanrı "Conformity"si (yani,Tanrının yer yüzündeki temsilcisi)(Mirşan 1991,s.84,98,99,100).

Eğer QAĞAN Tanrıya göre USUNQUN [korpulent,vücut-lanmış], ona uyum gösteriyor,onun elçisi ise (yani, TEÑRÎ QAĞAN ise),elbette o bir TEÑRÎKÎN'dir VE,bu-na göre,öldükten sonra da Tanrı katında yer alması,

ona OZ'ması gerekir.Bu UYUB OÑUŞ'u [öldükten sonra "canlı ruh" olmayı] (Mirşan 1991,s.37);yani,UB-OZU-LUNDA [Tanrida!] (Mirşan 1991,s.45)' olmayı temin eden ise OT-OZ'dur [Tanrıya ozulmak üzere ateşte yakılma] (Mirşan 1970,s.67;1978,s.112;1985,s.72;1991,s.37,72,75);yani,OT-OZ OTIQU'dur [OT-OZ için yakılma] (Mirşan 1991,s.75).Bu şekilde QAĞAN'ların yakildığı yerlere ÏB-ÏS BOLI [cennetlik ruh olma mahalli;yani ateşevi] (Mirşan 1991,s.38,45,48) ve bu yol la Tanrıya geçmiye UÇA BARDI,UÇA BARMIS,ve UÇDI denmektedir.Şu yazıtlar bu hususta daha etraflı bilgi veriyor (Mirşan 1991,s.37 ve 38)*:

Takvimin OÑ yılının beşinci ayının sekiz yirmincisinde [d.ö.18.5.519],"Beldesinin Krali olarak Sahib-i Muvaffakı" teşyi olunarak geldi,canlı-ruh olabilmek üzere,naminın yakılması suretile Tanrıya geçebilmesi için.

Ateşte yakılmak suretile geçmiye,BÜ olarak yakılmış olması dolayısile,"muvaffak olarak ölen namın uçurulması" gayesile yapılan dua sebebile muvaffak oldu;ateşin Allahımız namina yakılmış olması dolayısile muvaffak oldu.

OQ-OÑIM OĞ isimli halk yüzünün OT-OZ askeri olarak gelen,bir tek Rabbe inananların beş ordularının beyi hakkındaki işbu yazıyı Dinimizin Hizmetkârı olarak yazan BUĞUN-TUR mensubudur.

Yılan yılında (d.ö519) ölmüş olması dolayısile, sulhsever ÏB-ÏS BOLIQ'a (Miran'a) vararak Kralın "kozmik" hale gelmesine dua,halk için kutlu olsun,onu alıp vardığından (yani,Allaha varmasını temin ettiğinden).

---

*Ayrıca Mirşan 1991,s.45,46,48,ve 72'deki "ateşevi" yazıtlarına da bakınız!

Bu metinlere göre "her QAĞAN Tanrısına ozar" diye bir kaide yoktur.QAĞAN'ların Tanrılarına ozabilmeleri için şu şartların tahakkuku gereklidir:

1. QAĞAN'ın BÜ ["muhteşem" ismini almış;Büyük Melek vasfını kazanmış] olarak ateşe verilmiş;
2. ateşin Allah namına yakılmış;
3. ve halkın kendisi için dua etmiş (veya,mezarına BEÑGÜ TAŞ dikmiş) olması gereklidir.

Asya Prototürklerinin bu dinî inançlarının aynısını (yazıtlar bırakan!) en eski Avrupa kavimlerinde de görmekteyiz.Meselâ,TEÑRÎ kavramı Protogrekçede Δι Ο [ËDÎS OÑ,"Yaradan"] şeklinde yer alıyor (Mirşan 1973,s.53).Buna göre ËDÎS>Theos [Tanrı].Ayrıca, IEV Ϛ [ÎÇÜY OZ,Öbür Dünyaya Ozma Yetkilisi;yani,Zeus] ve ΣƱ IEV [OZU ÎÇÜY,"Ozma Hakimi"] (Mirşan 1973,s.43 ve 44) kavramları da Asya Prototürklerinin UB-OZ,ÎÇÜÜM APAM'ları şeklinde.Etrüskçedeki ΑΝ [AL-AT,namın Tanrıya alınması] (Mirşan 1970,Ëtr 71,74,75,76,83) kavramı da Asya Prototürklerinin AL-APA,AL-ËSÎS kavramlarının bir paralelidir.Türkçedeki UÇDI [Tanrıya geçdi] kavramını ise UÇ OZ [uçarak ozma]>UÇUZ [Tanrıya geçme namzedi olan Han] ve UB-UÇUZUS [Tanrı] (Ëtr 71,68),UÇUZ AT [Tanrılaşmış Han] (Ëtr 67),ÜÇUY [melek] (Ëtr 68) şekillerinde görmekteyiz.

Asya Prototürklerinin sahife 74'de verilen metinlerde dile getirilen inanışlarını şu Ëtrüsk metninde de aynen görmekteyiz (Mirşan 1970,s.88):

AS ATA	Vekil ATA'yı
US ËMÎTÎRTE ËMÎTÎB	Tanrıya maletmek için,
AL USU ËT ËL	ayin le
USUÇUCUP ËTÎSÎNÇ	göğe ulaştırdığımız
UÇU ËSÎNÇ AÑIQIN	liderimizin heykelini
AÇURUN ÖTÜSÜQUÑ	açışım
USUTUSA.	onu Tanrılaştırmak içindir.
ËL AÑI ËTÎSÎÇ	Millî hatıra edilen
AL ÖTÜSÜÑ AÑIQIN ËTÎK	göğe geçiş anıdını
AÇUR ËSÎ,	açma dolayısile,

OTU-AT UR ASIÑ [TİP	ateşte yakılma ziyafeti,
UB-OT ÖTÜP ËTİNÇİSİ-	onun mukaddes ateş vasıtasile
AÇURUÑ ÖTÜSÜÑÜRÜSÜ	işbu açılış la göğe geçebil-
ËTİSİP.	mesi için verilmişdir.

Diğer bir Ëtrüsk metninde de şöyle deniliyor:

OQ USUN USULUÇUN	OQ Tanrisinda Tanrılaşışın,
OQ USUN OÑUB	OQ Tanrısını memnun edecek şe-
	kilde
UW ATANIS OÑUNUÇ,	mukaddes (yani,BÜ!) olarak a-
	danmiya lâyık olmak suretile,
OYUNUS ËL ATAR	halkin fikrini kazanan
OQ UÇUÑ ËBİL [ËB-ËL].	bir OQ hanı olman dolayısiledir.
ËSİÇİÑİN UÇUÑ	Yadettiğin hanının
OTUNUÑUNUL UW-OY,	ateşte yakılması hakkındaki mu-
	kaddes düşünce,
UW-ULUNUZ ËSİBİN	onun mukaddes ululuğa (yani,BÜ
	haline) erişerek
ULUÇUÑUNUZ.	ululaşmış olması dolayısiledir.
US ËSİÇİN ËZİS	Tanrida mukaddesleşme
UB-UÇUQ ËSİZİS	Yüce OQ Hanı olarak
UB-ËSİTİSİN UÇ	haşmet le anılan hanın [dandır.
OQ ULUYUZUB.	OQ Milletinde ululaşmış olmasın-
OQ ËSİÑ ÖZÜÑ	Kendini OQ Milletine
OÑ OY,	hasretmek suretile,
UW-ËSİNİTİZ OQ	OQ mukaddesatına
ËSİNİZ AÑIB	saygı göstererek
UW-OLUÇUÑUN	mukaddesleşmiş olman dolayısile
AN.	sana işbu anıt dikilmiş bulun-
	maktadır.
OTUÑUT UW-OY	Yakılma hakkındaki mukaddes iman
UW-ULUNUZ ULUTUZUL.	mukaddeslik ululuğunda ululaşma-
OÑ ANIP OLUÇ UQUT	dır.Muvaffakiyet hatırası olan
	bu yazı
ËLİTİRİSİZ OY	Tanrıya ulaştıran
ULUTUÑ ËSİÑ.	Ulut Meleği şerefinedir.
ODULUP ULUQ UÇUÑ	Ulu Hanın,yakılmak suretile,
ËSİÑ UÇURUL ËLİTİRİZ	canının uçurularak götürülmesi
OLUÇ OÑUTUL.	muvaffak olsun.

Asya Prototürklerinde "Tanrı" anlamında kullanılan UÇ [Lider], APA [Götürücü], ÄSÎS [Yadolunan], OZ [Ozma] kavramlarına karşılık, Etrüskçede—USUNQUN UR [Korpulent Hakim] deyiminde olduğu gibi—US [Vücut, İnstans] sözünün kullanıldığını görmekteyiz. Bu kavram Side yazıtlarında da bol-bol kullanılmış bulunuyor (Mirşan 1985, s.38-42): [tans

İÇÜ OY OZUS ÜS, hükmüne girilmek üzere ozulan İns-
ANU-OĞ OY OZUS ÄSÎS US, kendisini daima yadetmekte olduğumuz Ozma İdraki İnstansı. Şu Protogrekçe yazıt ise, içerik bakımından Orta Asya yazıtlarından hiçde farklı değil:

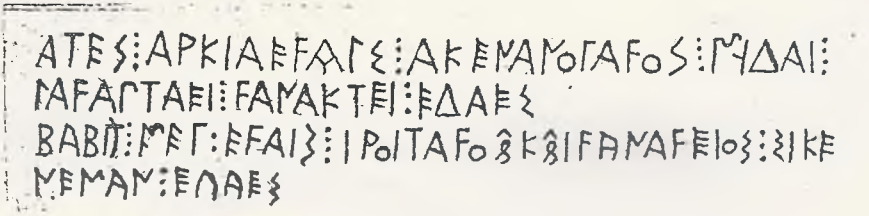
ATAN AT ÄKÎZ[1]
ÄSÎDÎT ÄMÎÑÎZ[2]
ODUÇUY ÄKÎZ[3]
ÄSÎDÎT ÄMÎÑ[4]; (birinci sa-
ÄSÎÑ, ATAN AT[5] tır!).
ÄKÎZÎTÎN ÄDÎRÎÑÎSÎÑ[6],
UÇUY ÄRÎSÎK[7], (İkinci satır).
AT-ATA ÄSÎÇÎÑ[8]
ÖKÜT ULUÑUZ[9].

Atalarınızın adı olarak[1] bilinen şahıs[2] yakılmış olarak[3] bilindiği için[4]; canı, Atalarınızın Adı[5] olarak kaim olan şahsın[6], uçmak suretile (Tanrısına)[7] erişmiş bulunuyor[7], ve, buna göre, o AT-ATA ruhu olarak[8] sizin Rabbani ulunuzdur[9].

"Midas Yazıtı" (Prigia'da) diye bilinen, Eskişehir İli, Çifteler İlçesi, Yazılıkaya Köyündeki mezar yazıtı da "Türk dini"nin güzel bir örneğini veriyor:

AT ÄSÎÇ OZ
AT ÄRÎK ÄSÎT,

(Halk tarafından "nam olarak (cenette) yer almıya namzet" bilinerek,

UÇUB ĒTÎGÜW,	(Rahip tarafından) uçurulmak suretile,
AT ËKÎÇ	"nam" halinde
ÖTÜ ON̄	(öbür dünyaya) geçmiye muvaffak olan
ÖG-AT ËB-ON̄UZ	Kral Cenapları
ËMÎS ËDÎTÎS.	bizimdir (yani, bizim kralımızdır).
AP-AT ËB-AT	AP-AT [Allah] yüceliğindeki
ÖG ËSÎTÎÇ ÏS	—Kral olarak bilinen—bu ruh
ËB-AT	Yüceliğe (yani, Tanrıya)
ÖTÜK ËSÎÇ ÏS;	geçmiş olan ruhtur,
UÇUD AT	ve o, UÇUD [Allah tarafından tayin edilen lider] olmuş olması hesabile,
UÇUW (veya U-ÇUNÇ).	(Rahip tarafından) uçurulabilmiş bulunmaktadır.
ÖK ÖTÜK ÖGÜS	Rabbe geçmiş olan ÖGÜS [Apostl]
ËMÎÇ ÖG-UÇ	bizim Lider Kral
ËB-AT ËSÎNÇ.	hazretimizdir (yüceliğimizdir).
ËSÎRÎN̄ÎS ËS	Onun canı
AT ËBÎN̄	"nam" halinde
UR-ÖK URUS.	defnedilmiş bulunuyor.
ËB-AT ÖTÜB	Buna göre, Yüceliğe geçmek üzere,
UÇUS ON̄UNÇ.	uçmuya muvaffak oldu.
ONÇ ËSÎKÎÇ	Bu şekilde hatırlanmak suretile
ÖÇ ËMÎTÜ,	vefat etmiş olma,
UÇ-ËL AT	onun, halk lideri olarak,
UÇUNÇ.	liderlik yapmış olmasındandır.

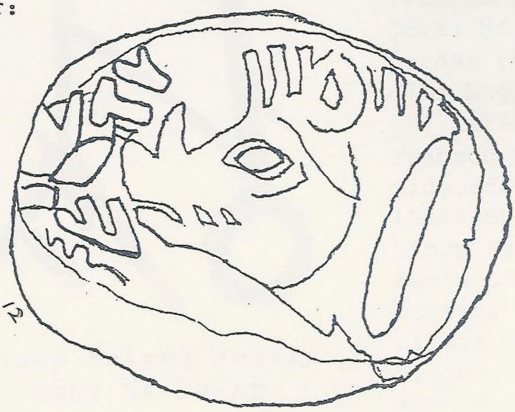
Beldibi Mağarasındaki (Antalya!) TAMGALAR ise şu şekilde okunabiliyor:

TÖRT OQ ON̄U [Dört OQ medeniyeti];
OTUQ [ateşte yakılma].

Buradaki ËMÎS [bizim] sözünün Yunanca şeklinin "ammos" olduğunu gözönünde bulundurur sak,yazıtın "çok eski" olduğu meydana çıkacaktır.

ĀNTUYUS [tarih] tespiti bakımından diğer ilginç bir yazıt da Efesteki Artemision'da bulunmuş bulunuyor:

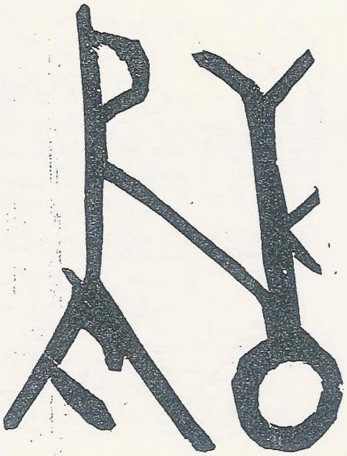
E'VTY	ÎÇÎS ËL ËSÜY. Bu bir ehli ULUŞ [populasion]dur.

Buna göre,bu yazıtın yazıldığı ĀNTUYUS domuzların ehlileştirilmiş olduğu zamandır.Bize hakiki bir ĀNTUYUS veren yazıt ise,Çatalhöyükte bulunan ve karbon testi ile d.ö.6000 yılına ait olduğu belirlenmiş olan şu yazıttır:

OĞ AT [İnsan] UW ÎT [mukaddes impulsudur] ËD-ËD [kreasionun].

Ancak,bu yazıtın Avrupa (İsviçre!) Homo Alpinuslarının putları üzerine Prototürkler tarafından düşülen bir ISIW [registrasion]olma ihtimali de var.

Sinop Kalesi Yazıtı
ONUY ES ER-AT

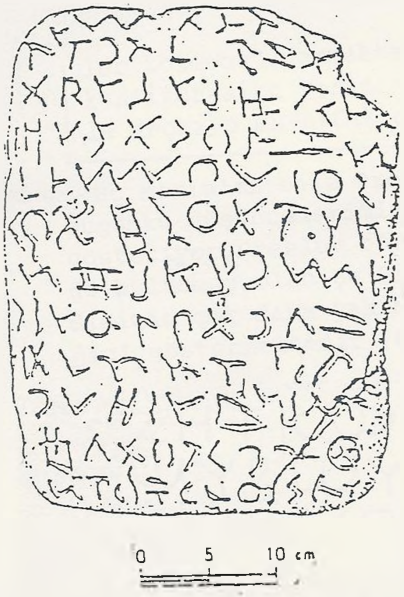
Bu vesile ile Anadolunun nerelerinde Prototürkçe yazıtlar bulunmuş olduğunu da saymalıyız: Çilgiri (Van'ın Tirşin alanı), Çatal Höyük, Cunni Mağarası (Erzurum), Beldibi Mağarası (Antalya), Istanbul-Erenköy, Trabzon Mağaraları, Side, Efes, Yazılıkaya (Eskişehir), Sinop. Sinop Kalesi, Tersane Kapısının sonradan lento taşı olarak kullanılmış olan kapı üstü taşında (soldaki resim) şunu okumaktayız: ONUY ES ER-AT [Muvaffak, yani Herakles]; buna göre OA ZIOII* [Muvaffakiyeti dolayısile takdis olunan] (Mirşan 1973, s.23). Herakles'e verilen isimlerin diğer bazıları da şöyle: **HEPAKLEZ** [ONUÇ ER-AT UQULUÇUZ; "Milli Müdafaa" manasında tasfir edilen]; **HEDAKLEZ** [ONUÇ USUT UQULUÇUZ; "Milli Müdaffa Gücü" olarak tasfir edilen]; **HEPAKLEZ** [ELIÇ ER-AT UQULUÇUZ; "Halk Kahramanı" olarak tasfir edilen].

Bunlatra göre **Herakles** milli görev ve muvaffakiyetleri gösteren resim ve heykellerde halk gücünü temsil eden bir "vatandaş" tipidir. Yazımızın eskiliğine ve "damgalaşmış" şekline bakar sak, onun Sinopta doğmuş bir halk kahramanı olduğuna da hükmedebiliriz.

Asya Prototürklerinin dini inançlarını Avrupanın en ucuna, Vichy yakınındaki **Glozel** (Allier)'e kadar götürdüklerine de tanık olmaktayız:

---

*Okunuşu: ONUT EZISINISIS [Herakles].

1.ËLİTİLİM OY
2.UQUS US ULULUN ËSİL
3.ULU ËS;
4.OŞ "BUY OY URUQ" ËM
ËSİL ONUN UQ OY UYU-
NUS.
5.ËS-ËZİNİS
6.UYUS ËM ÖGÜL
7.ËSİGÜY ËS UQUSUN OZ
8.ÖZ UÇUSU,
9.ÖGÜM ON-ONUL ÖK,
10.UB-OŞUN
11.ËSİLİN UQUSUP
12.ON-UYUSU
13.ULU ËSÜ ONUL UQUS,
14.ON ËL
15.UB-OD UYUSUN OYUN.
16.OQUN ONUN OĞ ONUN
17.UQUL OŞ İK
18.ÖGÜL OZ ONUN
19.ËSİS OZU ËSİN.

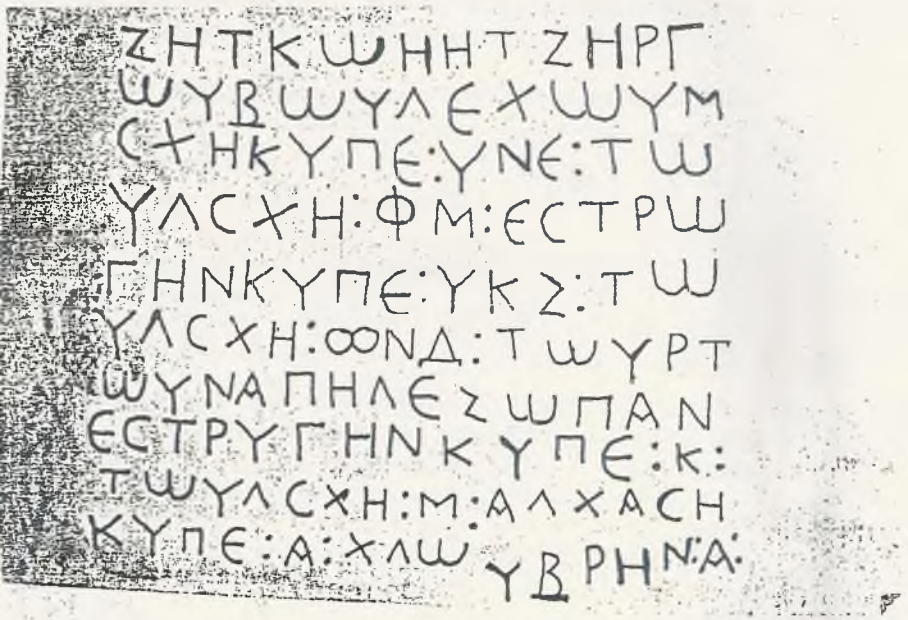
[1]Nakletmekte olduğumuz şey [2]konfigurasion hakkındaki [3]süper kondisiondur.
[4]"Konfigurasion şartlarını tespit etme"[konfigurasion dictio'su] anlamında olmak üzere;kozmik dünyaya intisap etmek için,ölüm hakkında verilen izahattır.

Yani,[5]ruhunu takdis etmek için,[6]ölüyü meth-ü sena etmek [övmek] ve,bu şekilde ,[8]onun ÖZ'ünün uçması suretile,[7]ruhunu impulziv olarak öbür dünyaya geçirmek;öyle ki,[9]o kozmosta kozmoslaşabilsin.

Bu şu demektir [ÖK]:[10]Yüce Konfigurasion [11]denilen yere [12]muvaffak bir ölüm le erişme,—[13]kozmik olabilmek üzere;[14]ve,bu sebeble,ON Halkı [15]ölülerini yakmak istemektedirler.
[16]Erişilen bu yere:"Kuantlar halinde kozmik kişi-

ler kozmosu",denmektedir ve [17]o dual halde bir konfigurasion yeridir,—[18]halkın meth-ü senası i-le geçmiye muvaffak olan [19]ruhların geçtiği yer.

Bu metinler bize Prototürklerin dini inançlarının bugünkü düşüncelerimizden pek de farklı olmadığını gösteriyor.Preslav bölgesindeki Bjal-Brjag kilisesinde bulunmuş olan şu Protobulgar yazıtı da Prototürk dininin çok daha yakın çağlarda bile fazla değişmediğini göstermektedir (Mirşan 1970,s.99):

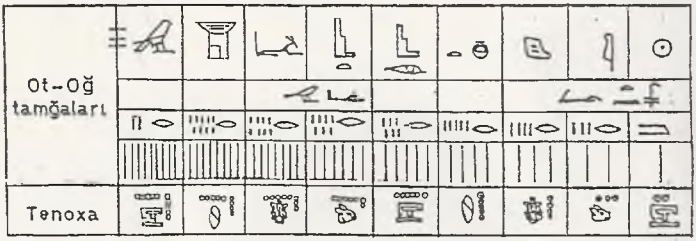

UZANTQUN ANTIZIN ARḠUYIB OY LAÑ/QOYAM ASQAN KÖYPEÑ ÜYÜNÏÑ/TOYLASQAN ËSÜSÏM AÑIS TURUḠUNUN / KÖYPEÑ ÜYÜKÜZ,/TOYLASQAN OP-ONUD/TOYUR-TOYUN ÆPEN LAÑ/OZUPPAN AÑIS TURUYḠININ/KÖYPEÑ ÖK TOYLASQANIM AL,/OQASIN KÖYPEÑE/QOLUYUB ORNINA.
Yüce imanımın safliği sayıkil../koyuyorum gök ma-

bedi evinin/mukaddes ËSÜS'ün [Allahın] anıldığı/ mabet ve /takdis olunan/yemek ziyafeti verilmek suretile/göğe geçişin hatırası olarak/mabette yapılan merasim dolayısile,/ işbu gök mabedinin/ haçını yerine.

Değinmemiz gereken önemli konulardan biri de sayı işaretlerinin (rakkamların) yazılışıdır. Aşağıdaki cetvelden anlaşılacağı üzere,OT-OĞ'ca [Pre-Mısır - ca]'da her rakkama bir mana tekabül etmiş bulunu - yor: 1 ve güneş,2 ve tüy [erişme],3 ve il,v.s.

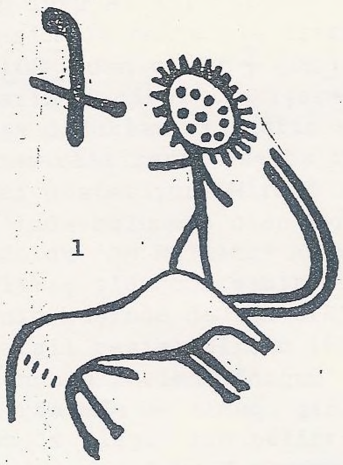
OT-OĞ ve Tenoxa Dillerinde Rakkamlar ve Manaları

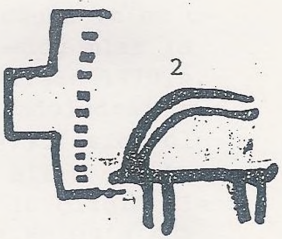
Rakkamlara birer mana tekabül ettiğini Prototürkçede de müşahede etmekteyiz.Meselâ,aşağıdaki yazıta göre ÜÇ (yani,3) rakkamı UÇ [lider] manasında kullanılmış bulunuyor (Mirşan 1970,s.74):

...QOYUWA QUNÇUYUM,QIZ OĞLUM BËGÎMKE,QAWISIMQA BÜKMEDÎM.ÜÇLÜĞ YASIM AWRILIWIM BUN...ANĪNŪĞ ARA UÇ BÎZ.
Ebedî istirahatgâhıma konulur ken,kızımın beyine ve akrabalarıma doymadim. 3 yaşımda evrilmekteyim...hudutları arasında UÇ [lider] idik.

Prototürkçede ∩ veya) [ON] üç manada kullanılmış bulunuyor: (1) 10;(2) kozmos;(3) Prototürklerin

1

2

3

4

5

8

6

7

kendilerine verdikleri isim,çünki onlar yeryüzümüze kozmostan gelmiş olduklarına inanmış bulunuyorlar (Mirşan 1990,s.283).Nitekim sahife 84'deki 1 numaralı resim—10 nokta ile işaret edilen—Prototürklerin ☽ [ON]'dan gelen ✝ [OQ]'lar olduğunu ve bu uzaylıların—4 çizgi ile işaret edilen—doğumlar la çoğalmış olduklarını tasfir ediyor (Mirşan 1970,s. 14).2 numaralı resim ise,bu inancın Anadoludaki variantını gösteriyor (Mirşan 1985,s.127).Issıq Köl QURĞAN'ında bulunmuş olan 5 numaralı altın yüzük resminde de "ON Milleti" kavramının "10 çizgi" ile gösterilmiş olduğuna şahit olmaktayız.Bu ON'u KÜN TEŊRİ'nin başında da "ON-BİR" şeklinde görüyoruz (6 numaralı resim)(Mirşan 1970,s.18).

Bu sonuncu resimde "doğum" kavramı (tıpkı 1 numaralı resimde de olduğu gibi) bir keçinin kıçına yapılan "4 çizgi" ile belirtilmiş bulunuyor.Bunu temin eden şey,6 ve 7 numaralı resimlerde gösterilmiş olan "ilâhî qotaq" [QUT AQ,"penis"]'dir ve bu kutlu uzvun temin ettiği şey—4 numaralı resimde (2 kol ve 2 ayak olmak üzere) 4 çizgi ile tasfir edilmiş olan—"bebek"dir ve 8 numaralı resimde bu 4, bir kadının kulağını işaretliyen 4 nokta ile belirtilmiş bulunuyor.Buna göre de Türkler 4 rakkamı'nı —4 numaralı resimdeki bebeği ifade etmek üzere—X ile göstermiş bulunuyorlar (aşağıya bakınız!).Bu işaretin Latincede "10" manasında kullanılmış olması da bu tipten bir mantığa dayanmış olabilir.Pre-Mısırlılar ise 10 rakkamını tıpkı Türkler gibi ∩ şeklinde yazmış bulunuyorlar (s.83'deki cetvel!).

Sahife 83'de verilen metinde ÜÇ sözünün—3 yaşındaki bir kimsenin milletinin lideri olması mümkün olamıyacağından—UÇ manasında olduğu ve "üç yaşımda evrilmekteyim" sözünün "halkımın lideri olarak evrilmekteyim" manasında olmuş olması gerektiğini belirtmiş idik.Nitekim,1436 yılında Qazan Hanlığını kuran Uluğ Muhammet Hanın,ortasında ▭ ∧ [AT-UŞ]

(yani,"Majeste") damgası bulunan nişanındaki damgasının, şeklinde yazılarak,3 rakkamı ile ilişilendirilmiş bulunduğunu görmekteyiz (yandaki şekil!).Yani,3 nokta veya 3 çizgi (1) lider,(2) öbür dünyaya uçma,ve (3) 3 rakkamı manalarına gelmektedir. Nitekim,Aq Sïpil keseklerinde (yapıtaşlarında) 3 rakkamının— ile ilişkilendirilerek— [3] şeklinde yazılmış olduğunu görmekteyiz.

Bu manayi Etrüsklerde de müşahede ediyoyoruz (yandaki şekil): UB-UÇUL AT OÑ-ÖDÜS [devlet parası] ve yazı ortasındaki 3 nokta.Aynı düşünce tarzına Protogrekçe yazıtlarda da tesadüf ediliyor (yandaki resim): AT OÑUÇUN ËDÎSÎT [muvaffakiyetler Tanrıçası;yani,Athena] ; UÇUÑ ËKÎÇ UYUR ËDÎÑ OÑUS [ölümden sonra cennete uçma muvaffakıyeti].

Burda üzerinde durmamız gereken diğer bir husus nasıl olup da Pre-Mısır ve Tenoxa'cada 1 rakkamının 2 nokta veya 2 çizgi ile ilişkilendirilerek yazılmış olmasıdır (s.83).Eğer Pre-Mısırcadaki damgasını ve Tenoxa'cadaki damgasını [ÏKÎ ËS] şeklinde okur sak,1 rakkamının "ikiden SIÑAR" [iki olan şeyin teki] manasında olması gerekir,çünki mutlak olarak "tek" olan şey tabiatta mevcut değildir.Böyle bir mantığa göre,artık,2 rakkamı [üç AS],3 rakkamı [dört AS] şeklinde yazılacaktır (s.83).Sanskritçedeki "ekas" [1] sözünü de ÏK-AS şeklinde tefsir edebileceğiz demektir.

Diğer taraftan,Maya'cada—T şeklinde yazılan—2 sayısına "ïk" ve Tenoxa'cada "ehekatl" [yel]denmektedir, ve,buna göre,Türkçe,Sanskritçe,Mayaca,ve Tenoxacada 2 sayısını ifade eden sözlerin köklerinin aynı olduğuna işaret etmeliyiz.

Bir sayının kendisinden sonra gelen sayı ile ilişkilendirilerek isimlendirilmesinin gerekçesi olarak "erişme kaidesi"ni ileri sürebiliriz.Türkçede 10'dan büyük sayılar her sayinin "erişeceği" (yani, kendisinden sonra gelecek olan) sayı cinsinden ifade edilmektedir.Meselâ,Türkler 21 sayısını W [BİR OTUZ] şeklinde ifade etmektedirler ve bu ifade şeklinde "birin otuza erişmesi";yani,21 sözkonusudur.Bu kaidenin eski

çağlarda 1'den 10'a kadar olan sayılar için de geçerli olduğunu düşünür sek, 3-AS [2],4-AS[3] manasını anlamış olacağız.Latincedeki | [AS] sözünün (1) birim,(2) ölçü birimi [12 uncia],(3) para birimi manalarında kullanılmış olması da bu görüşü teyit eder mahiyettedir.

Buna karşılik,Maya sayıları için "çift ifade" kullanıldığını görmekteyiz: • (Ïmix),•• (ïk),••• (akbal), •••• (qan), — (chicchan), • (kïmi) v.s. (yand.şekil).

Sahife 87'deki yazıt bize Çin mekteplerinde öğretilen Türkçe dersinden bir örnek vermek le kalmıyor, Türkçede bazı sayıların ne şekilde yazıldıklarını da gösteriyor (Mirşan 1978,s.90):

ÜÇ-ON ÖCÜP ÏKÎTÎ [ÏK-ÎT-I][1],TÖRTÎÑ ÎÑÎZ ÖGÜÑ ALT ËR[2] PÏS (yani,beş) ËL-IQ oy[3].
ON Milletinin ÜÇ (yani,lider)'liğine sahip olan[1], 4 Krallığın temsilcisi[2] 5 halk[3].

Nitekim,SÎZE BOLUS'un (yani,KÜL-TÏGÎN'in) d.s.568 de Bizans Imparatoru Justinian'a gönderdiği heyet de Türklerin 4 Beyliği bulunduğunu ifade etmektedir (Mirşan 1991,s.71).

Bu yazıtta geçen 5 rakkami şöyle türemiş bulunuyor: 𐰃𐰏 [PÏS]'den 𐰼 [5]. Toxarcada da bu sayıya "pïs" denmektedir ve onu Sanskritçede pañca,Persçede penç,Yunancada pente şeklinde görmekteyiz.Eğer bu sayının kancalarından birini alta ve diğerini üste yerleştirir sek Çince "wu"[5] sayısınıeldeederiz: 𝌆. Dikkat edilmesi gereken cihet metnimizde geçen 3,4, ve 5 rakkamlarındaki çizgi sayısının da 3,4,5 olduğudur.

Metnimiz dışında elimizde,Türkçe sayılar için müracaat edebileceğimiz,diğer bir eser daha bulunuyor. Îçki Türkistanın Hoten Vilâyetinin Lob Nahiyesinde, Taklamakan Çölünün kumlarına gömülü,ve halen ancak 4 m yüksekliğe kadar görülebilen,bir sïpil [sëpil, sur] bulunuyor,Aq Sïpil. Mavuriya Hanlığı (d.ö.312-185) devrine ait olarak kabul edilen bu surun yapı keseklerinde (yapı taşlarında) Türkçe sayıların yazılış şekillerini görebilmekteyiz*:

𐰇, 𐰈, 𐰉, 𐰊 [1,2,3,4], 𐰋[10], 𐰌[11], 𐰍[12], 𐰋𐰇 [21;yani,BÎR OTUZ]. Yazılışları şöyle(10'a kadar!):

𐰇 𐰋 𐰉 𐰍 𐰏 𐰑 𐰓 𐰔 𐰖 𐰗

*Sabit Ahmet ve Qurban Veli,1984;Kadim Aq Sipil Şehrinin Kerpiçlerindeki Yazılar Hakkında İlk Mülâhaza;Bulaq Dergisi,Nu.11,sahife 207,Ürümçi (Îçki Türkistan).

Yani,BİR,İKİ,ÜÇ,TÖRT,BİŞ,ALTI,YİTİ,SEKİZ,TOQIZ, . ON.Bundan sonraki sayıların BİR YİGİRMİ [11],İKİ YİGİRMİ [12],...YİGİRMİ,BİR OTUZ,... şeklinde gelmesi gerekiyor sa da (Mirşan 1991,s.27); 10'dan 20-ye kadar olan sayıların,daha geç çağlarda, ON İKİ [12] (s.84,şek.3;ve s.89),ON BİR [11](s.89) şeklinde söylendiklerine şahit olmaktayız.

Aq Sïpil çağından (yani,d.ö.312'den) daha önceki zamanlarda yazılan yazıtlarda rakkamlara rastlamıyor,sayıların harfler le yazıldıklarına şahit olmaktayız: İKİ YİGİRMİ [12] (Mirşan 1990,s.13),TÜMEN-TÜMEN [10^8](ayni kitap,s.22),YÜZ MİÑ [100.000](s. 27,75),SEKİZ TÜMEN TÖRT MİÑ [84.000](s.38),OTUZ BİŞ [35](s.44),MİÑ MİÑ TÜMEN TÜMEN [10^{14}](s.156,183], YÜZ MİÑ TÜMEN [10^9](s.165),ULUĞ MİÑ [million](s. 154),ÜÇ MİÑ ULUĞ MİÑ [$3x10^9$](s.154),YÜZ MİÑ SEKİZ ON SEKİZ [100.088] (s.166),ALTI YİGİRMİ [16](s.254), TOQIZ ON ALTI [96](s.258), İKİ YARTIM [1/2] (s.296).

INDEX

Açıqtaş 66
agglutinativ 54, 60,66
Akişev,K.A.59,60
Aq-Sïpil 86,89, 90
AL-AT 75
Allah 73-75,78,83
Almatı 53,67
Altın Elbiseli Adam 59
ALTUÇ ËL 71
Anadolu 53,55,57,59, 66,71
Anadolu Prototürkçesi 55,66
Analitik dil 55,59
ANTUYUS 79
APA 72,77
Artemision 79
artikel 55
AS 86,88
Aspelin 56
ATA 75,77
AT-ATA 77
Ateşevi 74
Athena 86
Atina 53,61
ATIM-OQ 61, 72,73
Attika 53,61
Attila hazinesi 55
AT-UŞ 85
AT-UYUĞUN KÖL 53,54
Avrupa 75
Begre Yazıtı 57
Beldibi Mağarası 78
BİR ÖKÜÑ 72
BU 56,66
BUDA-ÖG 72
BURQAN 73
BUWULĞAR 60
BUY OY URUQ 81
BÜ 74,75
Çatalar yazıtı 61
Çatal Höyük 79,80
Çayönü 67
çift akkuzativ 54
Çilgiri 66,80
Çin 57,70,88,89

d.ö.10.000,s.56
d.ö. 8.000,s.67
d.ö. 7.500,s.67
d.ö. 6.700,s.67
d.ö. 6.000,s.79
d.ö. 5.000,s.59,67
d.ö. 3.500,s.59
d.ö. 3.000,s.56, 66-68
d.ö.519,s.74
d.s.648,s.57
dua 75
ÜDİS ON̄ 75,
Efes 79,80
Erenköy 66,80
erişme kaidesi 88
ÜSİBİZ ÜS UÇULUSU 70
ÜSİLİM ÜS 70
ÜSİS 67,77,83
Etrüsk 53,54,55, 67,68,70,75, 77,86
Fin heyeti 56
Fransa 70,71
Glozel 70,80
Graubünden 67
Grek 60,61
GRİQ 61
Hellen 61
Herakles 80
Heredotus 61,71
hieroglif 58,59
Homo Alpinus 79
Hyksos 59
İB-İS BOLI 74
İB-İS BOLJQ 74
İÇÜÜM APAM 73,75
İÇÜY OZ 75
İdil-Oral 71
inanç 71
İSİ YJR 53,54
İskit 54,55,60, 70
İsviçre 53,67, 71,79
İT 67
İtalya 53,55,67, 70
Issıq Köl 66
Issıq Qurğan 59, 60,66
ISUB-ÖG 58,59,66
ISUB-ÖK 53
Ju-Ju 70
Justinian 89
QAĞAN 73-75
Qazaqstan 56
Kemçik 61
Qızıl Macalıq 61
QO-Ü 56
Kral Cenapları 78
kronolojik sıra 55
QUT-AQ 85
Latince 55,88
Lena 53,67
Maxmut,A.56
Mavuriya Hanlığı 89
Maya 53
Menes 66
Musabayev,G.G. 56
OĞ 67,79
OQ 55,58,60,66,67,71, 76,78,81
OQAS [haç] 82
OQ ÜKİ ÜSÜ 55
OQ ÜSİBİZ 53
OQ ONİM OĞ 74
OQ UÇU ÜKEN 55
OQ ULUYUZU 70
ON 53,54,58,81,83,85,89
ON notası 53-55,59
ON-OYUN̄ 53
ON-UYUL 53,54
Orkun,H.N. 54
Orta Asya 57
OT-OZ 74
OZ 74,77,81
OZU İÇÜY 75
ÖG ÜRİG 61
ÖGİS 66,78
ÖTÜKİN YIŞ 53
Pelasglar 61
petroglyph 57,67
Piacenza 70
pictogramm 57,67
Preslav 82
Pre-Mısır 59,66,86
Prigia 77
Protobulgar 82
Protogrek 55,61,66,75, 86
Proto-Sami 57
Prototürk 61,66,71,72,75, 77,79,80,82,83
Radloff 57
rakkam 83,85,86

pg4 ΚΑΣΙ ΡΘΣ. Γ ΑΙΣ. ΓΡΑΤΟ ΛΑΟΣ. ΜΙ ΤΟΣ ΚΡΑ Τ ΕΙΑ. ΣΑ ΤΥ / İKİTÜÜS URUÑUZ. ÖG ËTİSİZ. ÖGÜRÜT ËSİÑ ELİTİÑİZ. ËMİS ËS OÑUZ. İKİRİT ËS İÇİSİT. ËZ-AT ËSÜY / *Der Ehe-Richter. Die Segnung. Die Verkündung. Der Bräutigam. Die Braut. Das Beten*

(Sahife 65'deki pg 4'e bakınız!)

Romanya 53,55,71
runik alfebe 57
Sakalar 59,60,71
Sanskritçe 88
Sauromat 60,71
Sayı 89,90
Settina 70
Sibirya 53,54,71
Side 57,66,77,80
Sinai Sphinx'i 59
Sinop 80
SÎZ 61,72
Skyth 71
Sphinx 59
Süryanî 57
Tamgalı Sayı 56,67
Tanrı 71-78,81
tasrifî dil 54,59, 60
Tatarca 55,56
Tenoxa 83,86,88
TEÑRÎ 75,73,75,85
TEÑRÎKÎN 73
Theos 75
Toxarca 89
Trabzon 66,80
UB-OZ 60,66,75
UB-UŞ 61
UÇ 71,77
UÇA BARDI,UÇDI 74
UÇ-UÇU 70,71
UÇ-US 59
Ukrayna 54
Uluğ Muhammed Han 85
Ulu Kem 53,56,57
ULUT 76
URQUN 53
UW-ON 53,57
UYUB-OÑUŞ 74
UZATIQINIR UÇUZ 70
ÜE 56,59
Val Camonica (Kuzey İtalyada) 67
Vichy 70
Yunan 59,89
Yunanstan 71
Zeus 60,66

Prototürk Alfebesi: ABCÇDËEFGĞHXIÎİJKQLMNÑOÖPRSŞTU ÜVWYZ (35 harf) (bak:Mirşan,K., TATARCANIN TÜRK ALFEBASÎ İLE YAZILMASI,Türkbükü-Bodrum,1992; ve TÜRK METRÎĞÎ,Istanbul 1966).